

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **A. M.**, zastoupen Mgr. Filipem Petrášem, advokátem, se sídlem Opletalova 1525/39, Praha, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 7. 3. 2025, č. j. 34 Ad 17/2024-68,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovaná **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Kasační stížností brojí žalobce (dále jen „stěžovatel“) proti výše uvedenému rozsudku, kterým Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) zamítl stěžovatelu žalobu proti rozhodnutí žalované ze dne 22. 2. 2024, č. j. XA (dále jen „rozhodnutí žalované“) ve věci přiznání výchovného.

[2] Stěžovatel podal dne 7. 12. 2022 žádost o zvýšení starobního důchodu o částku za tři vychované děti (A., nar. X, A., nar. X, a B., nar. X) podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v relevantním znění („zákon o důchodovém pojištění“). K žádosti přiložil rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 30. 5. 1990, sp. zn. 40 88/89, podle něhož byly všechny tři uvedené děti svěřeny do jeho výchovy. O žádosti rozhodla žalovaná rozhodnutím vydaným v prvním stupni dne 14. 9. 2023, č. j. XB („prvostupňové rozhodnutí“), tak, že podle čl. II bodu 1 zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů („zákon č. 323/2021 Sb.“), stěžovateli od 16. 1. 2023 zvýšila procentní výměru starobního důchodu o částku odpovídající výchovnému za jedno dítě (B.) o 500 Kč měsíčně. Podle žalované stěžovateli nenáleží částka zvýšení za ostatní děti, neboť o ně od jejich

narození pečovala v největším rozsahu jiná osoba (jejich matka). Proti prvostupňovému rozhodnutí podal stěžovatel námitky, které žalovaná shora uvedeným rozhodnutím zamítla.

[3] Žalovaná v rozhodnutí uvedla, že dle její evidence čerpala matka dětí od narození A. a A. mateřskou a rodičovskou dovolenou, resp. neplacené volno, do 3 let věku syna a 2 let věku dcery. V době právní moci rozsudku o svěření dětí do výchovy stěžovatele (10. 7. 1990) měl syn A. již 13 let a dcera A. téměř 12 let. Dceři B. bylo necelých 8 let. Žalovaná při posouzení podmínek zákona č. 323/2021 Sb. dospěla k závěru, že stěžovatel podmínky pro přiznání výchovného v případě těchto dvou dětí nesplňuje. Šetřením se nepodařilo prokázat, že stěžovatel o děti A. a A. pečoval ve větším rozsahu i před nabytím právní moci rozsudku soudu o svěření těchto dětí do jeho výchovy. Podle žalované pečovala o tyto děti jejich matka dohromady ve větším rozsahu, neboť o syna A. pečovala ve větším rozsahu 13 let a o dceru A. téměř 12 let. Stěžovatel pak o tyto děti prokazatelně pečoval ve větším rozsahu po zbývající kratší dobu do jejich zletilosti.

[4] Stěžovatel v **žalobě** namítal, že se o děti A. a A. staral více než tři roky před rozvodem manželství s matkou dětí. K prokázání svých tvrzení navrhl předvolání svědkyně paní L. V.

[5] **Krajský soud** v odůvodnění rozsudku dospěl k závěru, že o děti A. a A. převážně pečovala jejich matka, a to do května roku 1989. Tuto skutečnost měl krajský soud za prokázanou na základě spisové dokumentace (evidenční listy důchodového pojištění matky dětí a stěžovatele), která prokazovala, že matka dětí ve svém profesním životě měla z důvodu péče o děti období, kdy výdělečnou činnost nevykonávala vůbec, a to po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené. Dále krajský soud vycházel z rozsudku Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 29. 5. 1991, sp. zn. P 243/90. Stěžovatel ve výsledku před soudem uvedl, že s matkou dětí nežil ve společné domácnosti od 15. 5. 1989, a že od této doby o A., A. (a B.) pečuje. Rovněž uvedl, že v době, kdy rodiče vedli společnou domácnost, o nezletilé pečovala převážně jejich matka. Matka dětí vypověděla, že ve společné domácnosti se stěžovatelem nežila od 17. 5. 1989, a že od této doby stěžovatel pečuje o A. a A. Potvrdila, že v době, kdy oba rodiče žili ve společné domácnosti, o děti pečovala převážně ona. Vzhledem k těmto skutečnostem dospěl krajský soud k závěru, že stěžovatel převážně pečoval o A. 6 let a 1 měsíc a o A. 7 let a pět měsíců, což nebyla dostatečně dlouhá doba pro splnění zákonných podmínek na přiznání výchovného. Z výše uvedených důvodů žalobu stěžovatele zamítl.

[6] V **kasační stížnosti** stěžovatel namítá kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Namítá, že ačkoliv krajský soud vysloveně uvádí, že časové hledisko není při stanovení péče v největším rozsahu hlediskem určujícím, tak přesto dále uvádí, že toto časové hledisko nesvědčí ve prospěch stěžovatele, ale jeho manželky, protože se o děti starala do května 1989 a v jejich útlém věku čerpala mateřskou, resp. rodičovskou dovolenou. Stěžovatel má za to, že se krajský soud toliko omezil na automatické ztotožnění osoby osobně pečující o dítě v největším rozsahu s osobou, která utrpěla v souvislosti s poskytováním osobní péče dítěti největší ztrátu na vyměřovacích základech, což právní úprava nedovoluje. Rozhodnou právní úpravu totiž nelze vykládat tak, že nárok na výchovné má ten z rodičů, který byl na rodičovské (mateřské). Naopak je dlužno hodnotit celé období výchovy dětí až do zletilosti, byť je postupem věku dětí jejich výchova méně intenzivní, nelze tuto skutečnost bagatelizovat. Naopak lze dle stěžovatele konstatovat, že s rostoucím věkem je péče o děti náročnější časově i finančně. Dle stěžovatele je také nutné přihlídnout ke skutečnosti, že

pokračování

v době, kdy pečoval o děti, tak u něj nedocházelo postupem času k zásadnímu navyšování příjmů právě v důsledku péče o ně. Stěžovatel se domnívá, že krajský soud se zaměřil výhradně na okolnosti na straně jeho manželky.

[7] Stěžovatel namítá vadu řízení způsobující nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku, neboť krajský soud neprovedl důkaz jím navržený, aniž by zdůvodnil, proč tak neučinil. Stěžovatel v podání repliky před krajským soudem navrhoval výslech svědkyně, tento navrhovaný důkaz stěžovatele byl však odmítnut, neboť krajský soud jej s ohledem na skutkový stav zjištěný z listinných důkazů považoval za nadbytečný.

[8] Žalovaná ve **vyjádření ke kasační stížnosti** uvádí, že u stěžovatele nebyly prokázány skutečnosti, které by ve prospěch stěžovatele „vyvážily“ znevýhodnění v oblasti pracovního uplatnění, jemuž byla v důsledku celodenní péče o děti po jejich narození vystavena jeho manželka. Žalovaná zopakovala, že vycházela ze spisové dokumentace Okresní správy sociálního zabezpečení Uherské Hradiště (dále jen „OSSZ Uherské Hradiště“) a to jak z dat týkajících se stěžovatele, tak i jeho manželky, dále také z rozsudku Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 30. 5. 1990, č. j. 40 88/89. Z těchto dat učinila závěr, že se o děti A. a A. starala v největším rozsahu jejich matka, která k tomuto účelu čerpala mateřskou, následně rodičovskou dovolenou a také neplacená volna. Rozsudek krajského soudu proto považuje za zákonný a s jeho závěry se plně ztotožňuje.

[9] **Nejvyšší správní soud** přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí krajského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a jedná za něj advokát (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[10] Nejvyšší správní soud předesílá, že se jedná o věc, v níž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce. V souladu s § 104a odst. 1 s. ř. s. je proto nejprve nutné posoudit, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Není-li tomu tak, Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítne jako nepřijatelnou. Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního kasační soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS, v němž vymezil podmínky, za kterých je kasační stížnost přijatelná. O přijatelnou kasační stížnost se dle citovaného rozhodnutí může jednat v následujících typových případech: (1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; (3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; (4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně-právního postavení stěžovatele. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že námitky stěžovatele směřující k pochybení krajského soudu v případě neprovedení důkazu lze podřadit právě pod poslední uvedený případ.

[11] Stěžovatel namítá, že krajský soud pochybil, pokud neprovedl důkaz v podobě výslechu svědkyně. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se závěrem, který učinil krajský soud. Skutečnost, kterou stěžovatel hodlal prostřednictvím svědecké výpovědi prokázat (kdo pečoval o nezletilé děti v době manželství), byla dostatečně zjištěna ze soudního spisu Okresního soudu v Uherském Hradišti, který je součástí spisové dokumentace, ze které

krajský soud rovněž vycházel. Krajský soud v bodě 40 svého odůvodnění uvedl: „Z rozsudku Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 29. 5. 1991, sp. zn. P 243/90, lze mít současně za zjištěné, že až do května 1989 vedli manželé společnou domácnost a v tomto období o děti (dle shodných výpovědí rodičů) převážně pečovala jejich matka, tj. bývalá manželka žalobce. V květnu 1989 bylo A. 11 let a 11 měsíců a A. 10 let a 7 měsíců“. Nejvyšší správní soud nepřehlédl, že stěžovatel doložil písemnou výpověď paní L. V., která je součástí spisu, ve které uvedla, že stěžovatel pečoval o děti od 11. měsíce roku 1986. Tato výpověď ale nekoresponduje s citovaným rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti, kde stěžovatel shodně se svojí manželkou vypověděli, že o děti se do 5. měsíce roku 1989 starala převážně jejich matka. Toto zjištění koresponduje i se záznamy OSSZ Uherské Hradiště a vzhledem k tomu, že rozsudek je ze dne 29. 5. 1991, tak je zde i časová blízkost mezi výpovědí obou rodičů o fungování poměrů ve společné domácnosti v rozhodném období. Zatímco písemná výpověď, kterou poskytla paní L. V. vypovídá velmi zkráceně a událostech, které se měly udát před skoro čtyřiceti lety, přičemž schopnost vybavit si podstatné detaily přirozeně plynutím času slábne.

[12] Podmínkami, které je nutné splnit pro přiznání výchovného se již Nejvyšší správní soud zabýval např. v rozsudku ze dne 12. 3. 2025, č. j. 10 Ads 271/2024-35. Od závěru zde učiněných neshledal Nejvyšší správní soud důvodu se odchýlit.

[13] Podle čl. II zákona č. 323/2021 Sb. platí: „1. Starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, se zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.

3. Podmínky výchovy dítěte se pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy.“

[14] Stěžovateli byl přiznán starobní důchod v období do 31. 12. 2022. Naplnění podmínky výchovy dítěte se proto posuzovalo podle podmínek obsažených v § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., která provádí zákon o důchodovém pojištění (prováděcí vyhláška). Ženy naplnily podmínku výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod, jestliže osobně pečovaly o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, pak splnila podmínku výchovy dítěte, jestliže pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat (§ 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění). Podle § 4 odst. 2 prováděcí vyhlášky se pak podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod považovala za splněnou, pečovala-li žena o nezletilé dítě (a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo (b) alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.

[15] Pro přiznání výchovného je tedy třeba naplnit několik podmínek: a) osobní péče o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti alespoň po dobu deseti roků, b) v případě ujmoutí se výchovy dítěte až po dosažení osmého roku jeho věku osobní péče o dítě alespoň po dobu

pokračování

pěti roků při kontinuální péči až do dosažení jeho zletilosti, c) v případě úmrtí dítěte staršího šesti měsíců osobní péče od jeho narození do jeho úmrtí, d) osobní péče o nezletilé dítě alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod, e) osobní péče v *největším rozsahu*, pokud dítě (od narození po dosažení zletilosti) vychovávalo více osob.

[16] Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 12. 3. 2025, č. j. 10 Ads 271/2024-35, dospěl k závěru, že „*zavedení podmínky zásahu do pracovní kariéry by nepřipustně zúžilo okruh osob, kterým má výchovné skutečně náležet. Podmínka přitom nijak nevyplyvá ze zákona a nelze ji dovodit ani z důvodové zprávy*“. Přijetí takového závěru by dle desátého senátu způsobilo, že by se pravděpodobně srovnaly pouze vyměřovací základy obou rodičů, avšak s ohledem na rozmanité skutkové okolnosti a specifika jednotlivých povolání je takové kritérium nelogické a v konkrétních případech i nespravedlivé. Lze si totiž představit řadu reálných situací, kdy by takový výklad vedl k nepřiznání výchovného i u osob, které o dítě skutečně pečovaly v největším rozsahu, např. u prarodičů (ze zákona je zjevné, že je možná péče dalších osob, nejen rodičů) a například ani u některých podnikatelů se péče o dítě v jejich kariéře nemusí (v závislosti na řadě faktorů) formálně projevit. Avšak takovýto závěr neučinila ani žalovaná, ani krajský soud. Ze záznamů OSSZ Uherské Hradiště byla pouze ověřena skutečnost, že matka čerpala mateřskou a následně rodičovskou dovolenou. Nikoliv, že ji náleží výchovné z důvodu nižšího vyměřovacího základu, jak dovozuje v kasační stížnosti stěžovatel.

[17] Nejvyšší správní soud ve shora citovaném rozsudku uzavřel: „*Péče v největším rozsahu se posuzuje od narození po nabytí zletilosti vychovávaného dítěte. Je proto nezbytné zohlednit výchovu a péči po celou dobu nezletilosti dítěte. V současnosti je stále spíše pravidlem než výjimkou, že ve většině případů bude o dítě v nízkém věku (do 3 let) skutečně pečovat především jeho matka a bude tak (v tomto období) pečovat o dítě ve větším rozsahu než otec (byť soud nevylučuje, že tomu může být i naopak). Následně může být péče rodičů i rovnoměrná (rodiče se např. střídají v doprovázení do školy, kroužků aj.). V takovém případě by proto výchovné zcela logicky a v souladu se smyslem zákonné úpravy náleželo matce, která bude mít „náskok“ ve formě mateřské (rodičovské) dovolené. V životě však mohou nastat i takové situace (rozvod či úmrtí matky), v jejichž důsledku přejde péče o dítě v pozdějším věku výhradně na druhého rodiče*“. Není tak pravdou, a krajský soud ani takový závěr neučinil, že výchovné náleží tomu z rodičů, kdo o dítě pečoval v jeho raném věku a byl s ním na mateřské, potažmo rodičovské dovolené. Ostatně tento závěr nepřijala ani žalovaná ve svém rozhodnutí, když přiznala stěžovateli nárok na výchovné za jeho nejmladší dceru B., kterou měl po rozvodu v péči od jejích 6-ti let.

[18] Rozhodující pro rozhodnutí žalované, potažmo krajského soudu, byly nejenom záznamy OSSZ Uherské Hradiště o čerpání mateřské a rodičovské dovolené, jakožto i neplaceného volna na straně matky, což stěžovatel nijak nerozporuje, ale především shodná výpověď obou rodičů během rozvodového řízení, že do května roku 1989 o všechny děti převážně pečovala jejich matka. Ta tudíž naplnila podmínku péče v největším rozsahu tak, jak ji vyžaduje zákon a jak ji definoval i rozsudek zdejšího soudu ze dne 12. 3. 2025, č. j. 10 Ads 271/2024-35. Matka pečovala o A. ve větším rozsahu 11 let a 11 měsíců a o A. 10 let a 7 měsíců; pečovala tak o ně nadpoloviční většinu období jejich nezletilosti a vznikl ji tak oprávněně nárok na výchovné za ně. Zdejší soud se tak plně ztotožňuje se závěrem krajského soudu.

[19] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že krajský soud při posouzení věci vycházel z dostatečně spolehlivě zjištěného skutkového stavu, který podřadil pod relevantní právní úpravu; závěry, ke kterým krajský soud dospěl, rovněž přezkoumatelným způsobem odůvodnil. Krajský soud se nijak neodchýlil od judikatury kasačního soudu a nedopustil se ani zásadního pochybení při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, proto ji dle § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

[20] Podle § 60 odst. 1 s. ř. s. účastník, který měl ve věci plný úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Dle obecného pravidla úspěchu by náleželo právo na náhradu nákladů řízení žalované. Dle § 60 odst. 2 s. ř. s. však toto pravidlo neplatí, mělo-li by být právo přiznáno správnímu orgánu ve věcech důchodového pojištění, nemocenského pojištění, pomoci v hmotné nouzi a sociální péče. Nejvyšší správní soud tak v souladu s § 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. rozhodl tak, že žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 19. září 2025

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu